

5. september 2024

Lahend nr 27365/21 - õigus isikuvabadusele ja -puutumatussele

Lukk vs. Eesti

Artikkel 5

Asjaolud

Vaidlus puudutas küsimust, kas kaebajal oli õigus saada kohtumenetluse ajal vahi all pidamise eest hüvitist.

Kaebaja oli süüdistatav kahes osaliselt samal ajal menetletud kriminaalasjas. Esimeses asjas karistati teda 1 aasta ja 7 kuu pikkuse vangistusega, mis pidi lõppema 29. detsembril 2016. Teises kriminaalasjas otsustas kohus teda pärast esimeses astmes süüdimõistva otsuse tegemist ja vangistusega karistamist kohtumenetluse ajal vahi all pidada. 18. septembril 2018 mõistis ringkonnakohus ta teises kriminaalasjas osaliselt õigeks ja karistas teda lõpliku liitkaristusena 1 aasta ja 7 kuu pikkuse vangistusega. Kuna kaebaja oli otsuse tegemise ajaks esimeses kriminaalasjas mõistetud 1 aasta ja 7 kuu pikkuse vangistuse täielikult ära kandnud, arvas kohus selle liitkaristusest maha ja luges seega kogu karistuse kantuks. Kaebaja vahi all pidamine lõpetati ja ta vabastati otsuse tegemisel 18. septembril 2018.

Kaebaja leidis pärast kohtumenetluse lõppu, et tema vahi all pidamine teise kohtumenetluse ajal alates esimeses kohtuasjas mõistetud karistuse lõpust kuni vabastamiseni (s.t. ligikaudu aasta ja üheksa kuud) oli seega olnud oluliselt koormavam võrreldes talle mõistetud lõpliku karistusega. Ta taotles prokuratuurilt vahi all pidamisega tekitatud mittevaralise kahju eest hüvitist SKHS § 5 lg 4 alusel.

Kuigi algselt määras prokuratuur kaebajale hüvitise, leidis Riigikohus, et kaebaja ei esitanud taotlust hüvitise saamiseks õigel ajal. Kaebaja oleks pidanud esitama taotluse võimaliku kahju hüvitamiseks teise kohtumenetluse käigus. Seetõttu ei kujunenud riigisisises menetluses ka lõplikku seisukohta küsimustes, kas kaebajal oli õigus hüvitisele või kui suur oleks hüvitis pidanud olema.

Kaebaja pöördus Euroopa Inimõiguste Kohtusse ja leidis, et teda oli vahi all peetud vastuolus konventsiooni artikli 5 lõikega 1 ja rikutud tema õigust hüvitisele õigusvastase vabaduse võtmise eest, mis on sätestatud artikli 5 lg-s 5.

EIK seisukohad

Artikli 5 lg 1 rikkumise ehk kaebaja väidetava konventsioonivastase vahi all pidamise kohta esitatud kaebuse tunnistas EIK selgelt põhjendamatuna vastuvõetamatuks ja jättis läbi vaatamata.

EIK leidis, et kaebajat oli konventsiooni mõttes kinni peetud kui isikut, kelle suhtes oli pädev kohus teinud süüdimõistva kohtuotsuse. Teda peeti seega vahi all artikli 5 lg 1 punkti a alusel. Asjaolu, et kaebajale mõisteti tema osalise õigeksmõistmise tõttu karistus, mis oli lühem kohtumenetluse käigus vahi all veedetud ajast, ei muuda seda vahi all pidamist konventsiooni mõistes õigusvastaseks.

Artikli 5 lg 5 kohta ehk õiguse kohta saada õigusvastase vabaduse võtmise eest hüvitist leidis EIK, et see säte ei ole kohaldatav, mistõttu kaebus tuleb tunnistada vastuvõetamatuks ja jätta läbi vaatamata.

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

Õigus nõuda hüvitist saab tekkida üksnes siis, kui on tuvastatud, et rikutud on mõnda artikli 5 lõiget. Praegusel juhul aga ei olnud artikli 5 lg 1 rikkumist tuvastanud ei riigisiseseid kohtud ega ka EIK ise.

[Lahend](#) (inglise keeles)